

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.3, oktober 2013

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Else Riisager

Tilsyn ved dr.phil. Johnny Kondrup

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

Idunna. En Nytaarsgave for 1811

ved Steen Tullberg

Indhold

- 1 Værkets baggrund
 - 1.1 Tiden op til sammenbruddet i december 1810
 - 1.2 Idunna og Nytaarsnat
- 2 Værkets indhold og tilblivelseshistorie
 - 2.1 Generel karakteristik
 - 2.2 “Nytaarsaften”
 - 2.3 “Fortale”
 - 2.4 “De tolv Maaneder”
 - 2.5 “Sværdet Tirfing”
 - 2.6 “Skemtevers”
 - 2.7 “Sagakvad”
- 3 Værkets efterliv
- 4 Anvendt litteratur
 - 4.1 Trykt
 - 4.2 Utrykt

1 Værkets baggrund

1.1 Tiden op til sammenbruddet i december 1810

Fortalen til *Idunna. En Nytaarsgave for 1811* er dateret den 5. december 1810, og bogen udkom den 28. december. Udgivelsen af *Idunna* falder dermed i en dramatisk periode af Grundtvigs liv, som han selv flere steder betegner som et vendepunkt og et afgørende kristeligt gennembrud. Værket er skønlitterært og skrevet ind i en litterær

offentlighed, hvor Grundtvig ønskede at gøre sig gældende. Det er en af den unge digters første skønlitterære bogudgivelser med et i tidens stil blandet digterisk indhold i flere genrer.

I et sent tilbageblik på efteråret og vinteren 1810 beretter Grundtvig i *Kirke-Speil* (foredrag holdt i 1861-1863, udgivet 1871), hvordan han en aften sad alene på Valkendorfs Kollegium og læste August v. Kotzebues bog om Preussens historie. Han nåede under læsningen ikke længere end til det 13. århundrede, da han forargedes over Kotzebues omtale af, hvorledes kristningen af Preussen var udført under “det visne Kors”. Grundtvig beskriver sin reaktion således: “derved løb det mig koldt ned ad Ryggen, saa at jeg ikke blot smed Bogen fra mig, men sprang op som grebet af en mægtig Aand, der kaldte mig til *Reformator*” (*Kirke-Speil*, s. 370). Han beskriver videre, at der derefter fulgte “et Par Maaneder af stolt, men stille Sværmeri, hvori jeg første Gang siden min Barndom for Alvor læste *Bibelen*, især Propheterne, *Luthers* og *Kingos* Psalmer, bad og grublede over, hvordan en Reformation især med Pen og Blæk i vore Dage lod sig udføre” (s. 370 f.). I sammenhængen fastslår han desuden, at “*Nytaars-Nat*’ er i Læseverdenen det eneste Spor af dette Sværmer-Liv, thi det endtes pludselig, da jeg med eet blev sønderknust ved de Spørgsmaal: Er du selv en Christen? og har du dine Synders Forladelse?” (s. 371).

I et samtidigt fragment fastsætter Grundtvig sin læsning af Kotzebue til den 9. oktober 1810, og fragmentet er formentlig skrevet kort efter denne dato. Her beskriver han, hvordan han efter at have tilbragt en sommer “ligesom i Dvale” pludselig blev grebet af en uimodståelig lyst til at læse historie. Han nævner derpå værker af A.H.L. Heeren, J.C.L. Haken, A.H. Spalding, Simonde de Sismondi og J. Müller (jf. *Udvalgte Skrifter* 2 (1905), s. 29; se også Michelsen 1956, s. 66-68). Særlig optaget var han af fremstillinger af korstogene, og denne optagethed af middelalderen kom til udtryk i tre af de fem “Sagakvad” i *Idunna*: “Pillegrimene”, “Peter Eremit” og “Korstogene”.

At Grundtvigs kaldsbevidsthed og nyvundne selvforståelse som reformator kort efter kunne ende brat i et mentalt sammenbrud skal ses på baggrund af begivenheder, der tog deres begyndelse i foråret 1810, og som blussede op igen i efteråret. I foråret var han kommet under pres, dels fra sine forældre, der ønskede ham hjem til Udby som hjælpepræst for den aldrende fader, dels fra den klagesag, der var blevet rejst imod ham i kølvandet på dimisprædikenen, som han havde holdt i Regenskirken den 17. marts 1810 (se også [indledningen til *Dimisprædiken*](#)). Til dette ydre pres kom formentlig overanstrengelse og religiøse anfægtelser.

Begivenhederne, der kulminerede midt i december med et sjæleligt kollaps og et ophold i Udby, er behandlet flittigt i sekundærlitteraturen. De er også omtalt i samtidige dokumenter samt i breve fra Grundtvig og andre. Resultatet af sammenbruddet blev dels, at Grundtvig omlagde sin tilværelse og blev kapellan i Udby (fra juni 1811 til august 1813), dels at han nyorienterede sit forfatterskab i en mere accentueret kristelig og historisk retning. I forhold til *Idunna* er det afgørende, at dette værks udgivelse ganske vist finder sted midt i krisen, men i øvrigt hører til før sammenbruddet. Det er således sammenstykket af materiale, der for visse deles vedkommende er konciperet længe før, krisen og sammenbruddet indtraf.

Læs mere

En summarisk gennemgang af Grundtvigs sjælelige krise og sammenbrud samt en oversigt over udvalgt litteratur om emnet findes i Lundgreen-Nielsen 1980, s. 383 f.

1.2 Idunna og Nytaarsnat

I sit retrospektiv i *Kirke-Speil* nævner Grundtvig *Nytaarsnat* som det eneste offentlige produkt af sit 'sværmeri' i efteråret 1810. Han nævner ikke *Idunna*, der udkom fire dage efter *Nytaarsnat*.

De to værker var oprindeligt tænkt som et sammenhængende hele, hvilket fremgår af fortalen til *Nytaarsnat*, hvor Grundtvig om digtene skriver, at de "vare bestemte til en af mig besørget Nytaarsgave, men da der baade fattedes Tid og Rum, fandt jeg det ogsaa ret passende, at udgive dem for sig selv" (*Nytaarsnat*, s. 19). Den omtalte "Nytaarsgave" må være *Idunna*.

Idunna er dermed formentlig udarbejdet først, selv om den er udgivet sidst af de to. Grundtvig har fremdateret fortalen til *Nytaarsnat* til den 31. december, mens fortalen til *Idunna* som nævnt er dateret 5. december. Denne dato var samtidig faderens 50-års jubilæumsdag som præst, og som en yderligere understregning af de to værkers tætte tidsmæssige sammenfald indledes *Nytaarsnat* med et hyldestdigt til faderen i netop den anledning.

Ud over tidssammenfaldet er der også nogle indholdsmæssige og tematiske lighedspunkter mellem de to værker, fx er et digt i *Idunna* betitlet "Idunnas Æbler", mens et digt i *Nytaarsnat* hedder "Livets Æbler". I digtet "Sorø Kirke" i *Nytaarsnat* nævner Grundtvig desuden de historiske skikkelser Sehested, Sorterup og Willemoes (s. 37 f.), som alle ligeledes optræder i *Idunna*. De to digtsamlinger er også fælles om udelukkende at indeholde materiale, der ikke tidligere havde været trykt, men hvor *Idunna* især indeholder mytologisk og humoristisk digtning, er *Nytaarsnat* i højere grad kendetegnet ved forkyndelsen af et kristelig-romantisk historiesyn (jf. Albeck 1955, s. 81 f., og Lundgreen-Nielsen 1980, s. 381-383). Dermed markerer de to bøger en overgang i Grundtvigs forfatterskab, fra hans såkaldte mytologiske eller æstetiske periode (1806-1810) til hans teologiske eller bibelske periode (1811-1815). *Idunna* kan betragtes som Grundtvigs afsked med asalæren (Auken 2005, s. 183), og i fortalen lægger han selv betragtelig afstand til bogens indhold, som han ender med kun at tilkende litteraturhistorisk værdi.

2 Værkets indhold og tilblivelseshistorie

2.1 Generel karakteristik

Genren 'nytårgave' var i samtiden en almindelig betegnelse for en samling af litterære småting, der udkom omkring nytår, og som kunne gives som gave og ligge fremme i de dannedes hjem. *Idunna* var den første af tre nytårgaver fra Grundtvigs

hånd. Året efter fulgte *Saga. Nytaarsgave for 1812*, og i december 1815 udkom *Heimdall. Dansk Nytaars-Gave for 1816*. Titlen 'Idunna', som ellers ikke har synderlig meget med bogens indhold at gøre, refererer til gudinden for evig ungdom og skønhed i den nordiske mytologi, og var en titel, der optrådte hyppigt i samtidens især tyske, svenske og danske litteratur.

Som publikation er *Idunna* præget af hastværk og skødesløshed. Af titelbladet fremgår, at den er trykt på G. Bonniers forlag, men "i flere Bogtrykkerier", hvilket bl.a. ses af, at "Sværdet Tirfing" nederst på sidste side har anført P.D. Kiøpping som bogtrykker. "Sværdet Tirfing" er derfor formentlig trykt inden resten af bogen, og arabertalspagineringen begynder også først med denne fortælling. De forudgående digte om de tolv måneder med tilhørende kobberstik er upaginerede, og bogen er desuden udkommet i et oplag uden disse. Det indledende digt "Nytaarsaften" er ligeledes upagineret, og der findes eksemplarer af *Idunna*, hvor dette digt er placeret hhv. efter fortalen og til sidst i bogen (det sidste har ikke kunnet bekræftes, men fremgår af Albeck 1955, s. 78). Der eksisterer også eksemplarer af bogen, hvor sidste blad med indholdsoversigten og rettelseslisten mangler (se i øvrigt [tekstredegørelsen](#)).

Indholdet er meget forskelligartet både genre- og stilmæssigt. Der svinges mellem mytologi og historisk virkelighed, oldtid og nutid, ironi og alvor. Bogens lyrik kan groft sagt deles i to, dels kalenderrim og skæmtedigte (den klassiske genre med ironisk-satirisk form og indhold), dels såkaldte sagakvad, der betoner fædrelandskærlighed, historisk bevidsthed og poetisk engagement. Bogen gennemstrømmes af et opgør med oplysningskultur og rationalisme på den ene side og et forsvar for patriotisme ud fra et romantisk syn på mytologi, historie og poesi på den anden (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, 381 f.). "Sværdet Tirfing" adskiller sig fra det øvrige indhold og fremstår som en pastiche på en saga, holdt i et stærkt arkaiserende sprog.

Værkets enkelte dele er blevet til i perioden fra foråret 1809 til december 1810. I det følgende skal de kort introduceres.

2.2 "Nytaarsaften"

Idunna indledes af digtet "Nytaarsaften", der på allegorisk vis placerer et publikum foran en teaterscene med nedrullet tæppe. Man forstår, at 'scenen' er den nærmeste fremtids begivenheder, rimeligvis det nye års, som beskuerne opfordres til at tage aktivt del i. Digtet er formentlig skrevet sidst sammen med fortalen. Hverken digtet eller fortalen optræder i indholdsfortegnelsen bagest i bogen.

2.3 "Fortale"

I fortalen giver Grundtvig saglig besked om det meste af indholdet af *Idunna*, men lægger samtidig tydelig afstand til væsentlige dele af det. Det fremgår m.a.o., at han nu befinder sig et andet sted, end da han skrev teksterne til bogen. Fortalen er romertalspagineret og formentlig skrevet og indføjjet sidst i tilblivelsesprocessen. Den er dateret den 5. december 1810 på Valkendorfs kollegium.

Grundtvig oplyser indledningsvis, at digtet "Idunnas Æbler" og fortællingen om

Tirfing er fra “et ældre Tidsrum i mit indvortes Liv, det Øvrige betegner en Overgang” (s. [I]). “Idunnas Æbler” fortryder han nærmest at have skrevet, og de øvrige “Skemtevers” ville han ønske, var hans eneste. Grundtvig udtrykker desuden fortrydelse over sin til tider hårde polemik mod andre og fremstiller sig som én, der nu har tænkt sig at give afkald på at udøve litterær kritik.

Om Tirfing-fortællingen får man oplyst forlægget, *Hervors Saga*, og hvordan han har grebet genfortællingen an, mens det om kobberstikkene hedder, at de var forlæggerens idé. Sin norrøne optagethed betragter han som fortid og distancerer sig fra den bl.a. med en ytring om, at “en Kristen i nærværende Tid maa have vigtigere Sysler, end at tolke Syner, som i en saa upoetisk Tid de Fleste maa gabe [: måbe] over, og som ei kunne bidrage synderlig til Sjælens Frelse” (s. VII). Om digtene i sidste afdeling af *Idunna*, “Sagakvad”, melder fortalen til gengæld ikke noget.

2.4 “De tolv Maaneder”

“De tolv Maaneder” består af et digt med et tilhørende kobberstik til hvert af årets måneder og var som anført i fortalen forlæggerens, dvs. Gerhard Bonniers, idé. Da der findes eksemplarer uden disse digte og kobberstik, og da indholdsfortegnelsen bagest ikke rummer digtene, kan man formode, at de er kommet til som noget af det sidste. At der findes deloplæg uden kobberstikkene kan dog også skyldes ønsket om at gøre en prisbillig udgave af bogen tilgængelig. De 12 kobberstik er udført af tyskeren J.F. Wilhelm Jury, hvilket ses, ganske vist utydeligt, af signaturen på kobberstikket til digtet “Januar” og også fremgår af annonceringen af bogen i *Adresseavisen*. Digtene er lyriske idyller, men allegorier og rolledigtenes form skaber en indirekte ironi. Med vekslende styrke udtrykker de en kritik af den borgerlige, materialistiske livsform og af det nytteorienterede, nydelsessyge livssyn, som Grundtvig forbandt med 1700-tallet (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 360-363).

2.5 “Sværdet Tirfing”

Af fortalen fremgår det, at sagaen om Tirfing egentlig skulle have udgjort endnu et bind af *Optrin af Nordens Kæmpeliv* (1809-1811). I slutningen af fortalen til det først udgivne bind, *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord*, dateret den 14. november 1809, havde Grundtvig da også skrevet: “Et Hefte, indbefattende tvende Sagaer: om Odins Komme til Norden og om Sværdet Tirfing, mangler kun det sidste Haandlæg [: den sidste afpudsning]” (*Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord*, s. [XII]). “Odins Komme til Norden” (*Bibliografien*, nr. 128) blev ikke udgivet i Grundtvigs levetid, og “Sværdet Tirfing”, der er skrevet i forlængelse heraf, har altså ligget så godt som færdig i efteråret 1809, men kan være påbegyndt allerede i foråret.

Grundtvig oplyser desuden i fortalen, at han ved genrebetegnelsen “Skemtesaga” forstår noget i retning af en nordisk pendant til “Sydens Romaner”, dvs. middelalderlige ridderromaner. Den litteraturhistoriske baggrund for Grundtvigs dramatiske gendigtning af sagnet om sværdet Tirfing var den stærke interesse for den nordiske fortælling, som blomstrede på dette tidspunkt. Det store danske forbillede i denne genre var for Grundtvig Adam Oehlenschlägers “Vaulundurs Saga” fra *Poetiske Skrifter* (1805). Da dette værk udkom, indså Grundtvig, at der her var givet en ny

norm for den nordiske fortælling, og “Sværdet Tirfing” har mange gamle ord og udtryk fælles med “Vaulundurs Saga” (jf. Rubow 1923, s. 32 og 38).

Forlægget er som nævnt *Hervors Saga* (også kaldet *Hervarar Saga*), som Grundtvig med nogle få udeladelser og stedvise sammentrækninger af stoffet holder sig loyalt til. Centralt står motivet med sagnsværdet Tirfing, der er smedet af dværge og udstyret med den forbandelse, at det ikke kan trækkes uden at forårsage nogens død, og som udrydder det meste af en slægt (se Lundgreen-Nielsen 1965, s. 97-99). Om stilen i “Sværdet Tirfing” erklærer Grundtvig selv, at han næsten ikke ved, hvad han skal sige, fordi det “at fortælle et gammelt nordisk Sagn i et nymodens Sprog, er at dræbe det, og dog indseer jeg meget vel, at enhver Efterligning af en forgaet [: forældet] Stil, selv naar den er mest fri, dog maa have noget Mørkt og Tvungent” (s. VI). Af de mange norrøne låneord i “Sværdet Tirfing” kan nævnes “Treding” (dvs. tredjedel), “Useier” (dvs. nederlag) og “Havets Heste” (dvs. skibe), og af gammeldanske træk fx ordene “der” (dvs. da) og “undfange” (dvs. modtage) (se også Lundgreen-Nielsen 1980, s. 307 f.).

Læs mere

Helge Toldberg vurderer, at Grundtvigs genfortælling i *Idunna* af sagaen om Tirfing “staar maal med sit forlæg, *Hervarar Saga*” (Toldberg 1946, s. 104; se også Toldberg 1950, s. 158 f.). En stilistisk analyse af “Sværdet Tirfing” findes i Rubow 1923, s. 31-40.

2.6 “Skemtevers”

Afdelingen med “Skemtevers” består af de tre ironisk-satiriske digte: “Expectoratio”, “Idunnas Æbler” og “De gyldne Aldre”. Det første, hvis titel betyder en ‘udgydelse af hjertet’, er henvendt til læseren og er en ironisk afsked med de nordiske myter, som Grundtvig havde været så optaget af. Digtet er en slags indledning til det følgende digt, der er en komisk fortælling på vers, som brat afbrydes undervejs. Det sidste digt er inspireret af myten om Kronos og kaldes i en parentes ironisk for “Et lidet Bidrag til Tidens pragmatiske Historie”, hvor udtrykket ‘pragmatisk historie’ betegner en historieskrivning, der hviler på kendsgerninger og skildrer historien som en kæde af årsag og virkning.

Digtene gør grin med tidens rationalisme og materialisme og har også brod mod samtiden for ikke at anerkende Grundtvigs mytologiske arbejder. De tre digte betragtes almindeligvis som inspireret af Baggesens og Wessels stil og kan muligvis dateres til sommeren 1809 (jf. Albeck 1955, s. 69-71, og Lundgreen-Nielsen 1980, s. 290 og 363-366). I fortalen til *Idunna* distancerer Grundtvig sig fra digte, han tidligere har skrevet i denne genre, og fortryder nærmest at have skrevet “Idunnas Æbler”, selv om han med sine fodnotehenvisninger i dette digt mener at have vist “den tilbørlige Skaansel mod de Levende, som jo dog ei kunne gøre ved, at de have taget Feil” (s. III).

2.7 “Sagakvad”

Sidste afdeling af *Idunna* er samlet under betegnelsen "Sagakvad", en genrebetegnelse, der også optræder i fx *Saga* (1811). Den indeholder syv digte, der bærer titlerne "Odin og Saga", "Pillegrimene", "Peter Eremit", "Korstogene" og "Jørgen Sorterup" samt "Villemoes", der består af digtene "1801" og "1807". Digtene i denne afdeling er markant anderledes i tonen end de foregående skæmtevers og holder historiske og poetiske forbilleder op for samtiden i et enkelt, mytologisk præget form- og billedsprog.

"Odin og Saga" er muligvis skrevet i marts 1810 som indledning til et tidsskrift af samme navn, som Grundtvig og F.C. Sibbern planlagde (se [indledningen til *Odin og Saga*](#)). I digtet knyttes det jordiske liv sammen med det rette himmelske fædreland i et billede af tiden som en strøm, der brydes af en borg beboet af Odin og historiens gudinde, Saga. Modstillingen af det horisontale (tidens strøm) og det vertikale (borgen midt i strømmen) kan udlægges som et udsagn om "historiens evne til i poetisk og videnskabelig form at løfte mennesket ud af eksistensens fængsel og formidle det glimt af evigheden" (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 367).

"Odin og Saga" fungerer som optakt til de tre følgende digte, "Pillegrimene", "Peter Eremit" og "Korstogene", der formentlig alle er udsprunget af den optagethed af historien, herunder korstogene i middelalderen, der kom over Grundtvig i efteråret 1810 (se [afsnittet "Tiden op til sammenbruddet i december 1810"](#)). Grundtvig optager senere det første og det tredje af disse digte i *Nordiske Smaadigte* (1838) og skriver om dem: "Disse Smaastykker (ogsaa fra 1810 [ligesom "Sværdet Tirfing"]) skulde kun været Forspil til en Poetisk Fremstilling af det store 'Korstog,' som dengang svævede saare tiltrækkende for mig" (s. 304).

Det første digt, "Pillegrimene", udtrykker den kristnes længsel efter Jerusalem og den hellige grav. Det andet digt, en kunstballade med udgangspunkt i Peter Eremit's tale ved kirkemødet i Clermont i 1095, skildrer skændslen over, at Kristi grav er i de vantros besiddelse, og slutter med et kald til vækkelse af de kristne. I "Korstogene" beskrives en forladt "Borgegaard" og en by præget af dødlignende stilhed, kun befolket af tilbageblevne oldinge, kvinder og drenge, efter at mændene er draget på korstog. Det slutter med en gammel mands suk over ikke at kunne deltage i striden for korset og graven.

Derpå følger et hyldestdigt til digteren Jørgen Sorterup, i hvem Grundtvig har fundet en forgænger i fædrelandskærlighed og i præferencen for nordisk fremfor antik (især romersk) mytologi. Grundtvig har endvidere ladet sig inspirere af den vilde enkelthed, som Sorterup tilstræbte i sine heltedigte, der var skrevet i folkevisestil i modsætning til senbarokkens forkærlighed for heroiske versemål som aleksandriner og heksameter. Grundtvig er formentlig stødt på Sorterup for første gang i K.L. Rahbeks nationale antologi *Danske og Norske historiske Mindesange*, i der udkom omkring den 29. oktober 1810, og som Grundtvig købte den 31. oktober (jf. fasc. 521.2). Digtets motto er et lettere omskrevet citat af en strofe fra Sorterups fjerde heltesang, som synes at have haft en særlig tiltrækning for Grundtvig (jf. Auken 2005, s. 421). "Jørgen Sorterup" priser senbarokdigterens forening af nationalfølelse og kristendom og slutter med at fremmane troen på Danmarks snarlige genfødsel og

Sorterups tilsvarende genrejsning som fædrelandsdigter.

De to sidste digte i *Idunna* er mindedigte om Peter Willemoes. De bærer titler med årstallene for Willemoes' heltedigt om adfærd under hhv. slaget på Reden i 1801 og ved troppetransporterne mellem Langeland og Lolland i september-oktober 1807 efter briternes bombardement af København 2.-4. september. Grundtvig, der under sit Langelandsophold var blevet personlig bekendt med Willemoes, var i efteråret 1810 ved at skrive en digtcyklus om søhelten. De to digte, der er optaget i *Idunna*, er sandsynligvis skrevet efter læsningen af Rahbeks førnævnte antologi, dvs. i begyndelsen af november (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 348 f.). Det fremgår bl.a. af, at de stilistisk er inspireret af Sorterups heltedigtning. Således er billedet i første digts fjerde strofe af "Legen med den røde Bold / Paa de vaade Enge" sandsynligvis hentet fra Sorterups femte heltesang, strofe 27, der indledes med ordene: "De Kiemper tilsammen begyndte en Leeg / Med gloende Bolde at spille" (Sorterup 1716, upagineret). Hele det andet digt, "1807", kan betragtes som en efterligning af Sorterups digte (jf. Albeck 1955, s. 74).

Digtet betitlet "1801" er formentlig en omarbejdelse af den noget længere elegi fra efteråret 1809, "Kommer hid, I Piger smaae!", som indgik i Rahbeks antologi fra oktober 1810 (se også [indledningen til Willemoes-digtene](#)). Omarbejdelsen er muligvis foretaget, så digtet har kunnet fungere som en optakt til "1807", der formentlig er skrevet først af de to (se udredningen i Albeck 1934).

Det andet Willemoes-digt, "1807", er en folkevisse-pastiche. Udover Sorterup spores der indflydelse fra andre nationalhistoriske romancer og ballader, som var udgivet i Rahbeks antologi, således Jens Zetlitz' vise om Anna Colbiørnsen, Edvard Storms vise om Hr. Zinklar og H.C. Sneedorffs ballade om Henrik Gerner (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 348 f., og Albeck 1955, s. 74-77).

3 Værkets efterliv

Det er som allerede antydnet sparsomt, hvad *Idunna* har efterladt sig af spor i Grundtvigs eget forfatterskab, men heller ikke i samtiden fik den nogen reception af betydning. Af brevvekslingen med Christian Molbech fremgår det, at Molbech på Grundtvigs vegne sendte to eksemplarer af bogen til Constance Leth under Grundtvigs krise i slutningen af december 1810. Molbech kommenterer selv i et efterskrift til et brev af 27. december 1810, at han holder af kalenderdigtene i *Idunna* og digtet "Sorø Kirke" fra *Nytaarsnat*, men udtrykker tvivl om, hvorvidt de egentlig kan betragtes som religiøse (Molbech og Grundtvig 1888, s. 51 og 229 f.).

Hverken *Idunna* eller *Nytaarsnat* blev anmeldt ved udgivelsen. *Idunnas* umiddelbare indflydelse i samtiden er af en mere udvendig karakter, idet titlen muligvis har inspireret til navnet på en svensk udgivelse påbegyndt i 1811 af Götiska förbundet, *Iduna*. Den kan også have dannet forlæg for publikationen *Poetisk Kalender för år 1812* fra december 1811, når det gælder format og månedsvers (se Marcus 1909, s. 109). I Bonniers publikation *Hymnia för Aaret 1813* fra december 1812 genanvendtes desuden de 12 kobberstik af J.F. Wilhelm Jury.

Et andet oplag af *Idunna* blev udgivet i 1815 med nyt titelblad, men uden kobberstik og tilhørende vers. Da der tilsyneladende ikke er gået nogen redigeringsfase forud, idet de samme trykfejl forekommer, kan man formode, at der er tale om udgivelsen af et restoplag. Mens hele *Nytaarsnat* blev genoptrykt i *Kvæddlinger* fra samme år (1815), er der ingen spor af *Idunna* i dette værk, der for størstedelens vedkommende består af tidligere trykte værker med tilhørende kommentarer. I *Nordiske Smaadigte* fra 1838 medtog Grundtvig i omdigtet form "Sværdet Tirfing" og tre af sagakvadene, hhv. "Odin og Saga", "Peter Eremit" nu med titlen "Pillegrimen", samt (med titlen ændret fra pluralis til singularis i forhold til *Idunna*) "Kors-Toget".

Siden andet oplag i 1815 er *Idunna* aldrig blevet udgivet i sin helhed, og nærværende udgivelse er den første siden førsteudgaven, der også rummer "De tolv Maaneder".

4 Anvendt litteratur

4.1 Trykt

- *Adresseavisen* (1810), 28. december, tillæg til nr. 304. København.
- Albeck, Gustav (1934) "N.F.S. Grundtvigs Digtning om Peter Villemoes" i *Fem danske Studier tilegnet Vilh. Andersen. Den 16. Oktober 1934*, s. 5-24. København.
- Albeck, Gustav (1955) *Omkring Grundtvigs Digtsamlinger. Studier i Grundtvigs lyriske Forfatterskab 1808-16*. Aarhus & København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- *Danske og Norske historiske Mindesange* (1810), udg. af K.L. Rahbek. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1809) *Optrin af Nordens Kæmpeliv*, bind 2: *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1810) "Kiækheds Erindring, Willemoes" ["Kommer hid, I Piger smaael?"] i *Danske og Norske historiske Mindesange*, s. 167-172. København.
- Grundtvig, N.F.S. & F.C. Sibbern (1810) *Odin og Saga*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1811: december 1810) *Nytaarsnat eller Blik paa Kristendom og Historie*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1811) *Saga. Nytaarsgave for 1812*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Idunna. En Nytaarsgave*, 2. oplag. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Kvæddlinger eller Smaakvad*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Heimdall. Dansk Nytaars-Gave for 1816*.

København.

- Grundtvig, N.F.S. (1838) *Nordiske Smaadigte*. Christiania.
- Grundtvig, N.F.S. (1871) *Kirke-Speil eller Udsigt over den christne Menigheds Levnedsløb. Efter mundtligt Foredrag 1861-63*. København.
- Grundtvig, N.F.S. & Christian Molbech (1888) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling*, udg. af Chr. K.F. Molbech & Ludvig Schrøder. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1905) *Udvalgte Skrifter*, udg. af Holger Begtrup, bind 2. København.
- Haken, Johann Christian Ludwig (1808-1820) *Gemälde der Kreuzzüge nach Palästina zur Befreiung des heiligen Grabes* 1-3, bind 1-2 (1808-1810). Frankfurt an der Oder.
- Heeren, Arnold Hermann Ludwig (1808) *Versuch einer Entwicklung der Folgen der Kreuzzüge für Europa*. Göttingen.
- *Hymnia. en Samling af yndede Danske Sange; tilligemed et Tillæg af nogle tydske og franske, for Aaret 1813* (1812), udg. af Gerhard Bonnier. København.
- *Iduna, en skrift för den nordiska fornålderns älskare* (1811-1824), udg. af Erik Gustaf Geijer. Stockholm.
- Kotzebue, August von (1808) *Preussens ältere Geschichte*. Riga.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1965) *N.F.S. Grundtvig. Skæbne og Forsyn. Studier i Grundtvigs nordisk-romantiske dramatik*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819* 1-2. København.
- Marcus, Carl David (1909) *Erik Gustaf Geijers Lyrisk*. Stockholm.
- Michelsen, William (1956) "To optegnelser af Grundtvig fra kriseåret 1810. Meddelte med noter og efterskrift" i *Grundtvig-Studier*, s. 53-75. København.
- Müller, Johannes (1786-1853) *Der Geschichten schweizerischer Eidgenossenschaft* 1-15, bind 1-5 (1786-1808). Leipzig.
- Oehlenschläger, Adam (1805) "Vaulundurs Saga", i *Poetiske Skrifter*, bind 2. København.
- *Poetisk Kalender för år 1812* (1811), udg. af Per Daniel Amadeus Atterbom. Uppsala.
- Rubow, Paul V. (1923) *Saga og Pastiche. Bidrag til dansk Prosa-historie*.

København.

- Sismondi, J.C.L. Simonde de (1807-1818) *Histoire des républiques italiennes du Moyen Âge* 1-16, bind 1-4 (1807-1808). Zürich & Paris.
- Sorterup, Jørgen (1716) *Nye Helte-Sange, Om Vores Allernaadigste Herres og Konges, Konning Frideric den Fierdes, Lykkelige Seyervindinger til Lands og Vands ved Guds Bistand erholdte Anno 1715*. København.
- Spalding, Karl August Wilhelm (1803) *Geschichte des kristlichen Königreichs Jerusalem* 1-2. Berlin.
- Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som Filolog*. København.
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs Symbolverden*. København.

4.2 Utrykt

- Grundtvig-arkivet: fasc. 521.2.